

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 ต้นทุน

การวิเคราะห์ต้นทุนเป็นการจัดการที่สำคัญสำหรับองค์การธุรกิจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนและการดำเนินงานอื่นๆ ในธุรกิจ และปัญหาต่างๆ ในการจัดการธุรกิจต้องอาศัยการวิเคราะห์ต้นทุนเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจ นอกจากนี้การวิเคราะห์ต้นทุนจะช่วยในการวางแผนการลงทุนของนักธุรกิจได้

ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง มูลค่าที่เกิดแก่สังคมในการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตไม่ว่าจะเป็นการจ่ายไปจริงหรือไม่ได้จ่ายออกไปก็ตาม ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จึงประกอบด้วยต้นทุน ดังนี้

1. ต้นทุนเอกชน (Private Costs)

เป็นต้นทุนที่เกิดจากเจ้าของกิจการโดยตรงเพื่อการลงทุนในธุรกิจ โดยต้นทุนประเภทนี้จะมีทั้งส่วนที่เกิดการจ่ายออกไปจริง (Explicit Costs) หรือเรียกได้ว่าเป็นต้นทุนทางบัญชี และส่วนที่ไม่เกิดการจ่ายออกไปจริงซึ่งเป็นต้นทุนที่มองไม่เห็น (Implicit Costs) หรือเรียกว่าต้นทุนค่าเสียโอกาส

2. ต้นทุนภายนอก (External Costs)

เป็นค่าใช้จ่ายที่เจ้าของกิจการไม่ได้รับภาระในการจ่ายแต่จะเป็นภาระที่บุคคลอื่นจำเป็นต้องรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากธุรกิจนั้น โดยผลกระทบมีทั้งในทางบวกและทางเชิงลบ ซึ่งมักเกิดจากธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมก้าวหน้ารวมถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วย จึงต้องนำมาพิจารณาประกอบในเรื่องของต้นทุนที่แท้จริงของการประกอบธุรกิจด้วย คือ

ผลกระทบทางบวก ได้แก่

- การมีรายได้เพิ่มขึ้นของประชาชนจากการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว เช่น การรับจ้างเป็นลูกหาบ การบริการให้เช่าที่พัก การแสดงพื้นบ้าน หรือการละเล่นพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวชม
- การพัฒนาตนเองของคนในท้องถิ่นด้านความรู้และชีวิตความเป็นอยู่ เช่น การใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว การรู้จักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากขึ้น โดยรู้จักดูแลอนุรักษ์ไว้ และเกิดความรักชุมชนของตนเอง

ผลกระทบทางลบ ได้แก่

- มูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดความเสื่อมโทรม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกทำลายจากการท่องเที่ยวเดินป่า และก่อให้เกิดความแห้งแล้งของป่า
- มูลค่าความเสียหายที่เกิดจากการลักลอบซื้อขายและเสพยาเสพติด มักคุกคามเดินป่าบางคนให้บริการนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อหวังรายได้มากขึ้น
- มูลค่าความเสียหายที่เกิดกับนักท่องเที่ยว เช่น การเกิดอาชญากรรม การลักทรัพย์ เป็นต้น

ต้นทุนส่วนที่จ่ายออกไปจริง (Explicit Costs) ประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนแปรผัน แยกออกเป็น 3 ส่วน คือ

ก. ต้นทุนแรกเริ่ม เป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเพียงครั้งเดียวขณะที่เริ่มต้นในการประกอบธุรกิจ ได้แก่

- 1) ค่าพาหนะเรือยางและอุปกรณ์ช่วยความปลอดภัย
- 2) ค่าสำรวจเส้นทางในระยะแรกเริ่มก่อน
- 3) ค่าดำเนินงาน ที่ใช้จ่ายในการตกแต่งสำนักงาน การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

ข. ต้นทุนคงที่หรือค่าใช้จ่ายคงที่ เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามขนาดของการให้บริการนำเที่ยว กล่าวคือ ไม่ว่าจะมียกท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ยังเท่าเดิมเสมอ ซึ่งการคงที่ของค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะคงอยู่ภายในช่วงเวลาหนึ่งๆ ในการดำเนินธุรกิจนั้น ส่วนของค่าใช้จ่ายคงที่ ได้แก่

- 1) ค่าเช่าสำนักงาน
- 2) ค่าสาธารณูปโภค (น้ำประปา ไฟฟ้าและโทรศัพท์)
- 3) ค่าอุปกรณ์และเครื่องใช้สำนักงาน
- 4) ค่าจ้างพนักงานในสำนักงาน

ค. ต้นทุนแปรผันหรือค่าใช้จ่ายแปรผัน เป็นค่าใช้จ่ายที่เปลี่ยนแปลงไปตามขนาดของการให้บริการนำเที่ยว โดยจะเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ ถ้าจำนวนนักท่องเที่ยวมากค่าใช้จ่ายนี้ก็จะสูงขึ้นตามส่วนค่าใช้จ่ายแปรผัน ได้แก่

- 1) ค่าจ้างมัคคุเทศก์
- 2) ค่าอาหารและเครื่องดื่ม
- 3) ค่าพาหนะเดินทาง
- 4) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

ต้นทุนที่ไม่เกิดการจ่ายออกไปจริง หรือ ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Implicit Costs) หมายถึง ค่าของการใช้ทรัพยากรที่อาจนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นที่ดีที่สุด แทนการนำมาใช้ในธุรกิจที่ดำเนินอยู่ ประกอบด้วย

ก. ค่าตอบแทนที่เจ้าของกิจการควรได้รับจากการทำธุรกิจอื่นก่อนที่จะมาประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเดิมน่า เช่น เงินเดือน หรือรายได้ที่ได้จากการทำธุรกิจก่อนหน้านั้น เป็นต้น

ข. ค่าตอบแทนที่เกิดจากเงินลงทุนหรือจากทรัพยากรอื่นที่ใช้ไปในการทำธุรกิจ เช่น ดอกเบี้ยเงินฝาก ค่าเช่าบ้าน(กรณีที่ใช้บ้านเป็นสำนักงานประกอบธุรกิจ) เป็นต้น

การผลิตในระยะสั้น เป็นการผลิตที่ปัจจัยการผลิตใดปัจจัยหนึ่งมีปริมาณคงที่ เช่น ขนาดของทุน เครื่องจักรหรือโรงงาน เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ไม่อาจขยายหรือเปลี่ยนแปลงได้ในระยะสั้น การเพิ่มปริมาณการผลิตจะอาศัยเพียงปัจจัยแปรผันที่สามารถจัดหาได้ทันที เช่น แรงงานหรือวัตถุดิบ เป็นต้น ดังนั้นต้นทุนในการผลิตระยะสั้นจึงมีต้นทุนอยู่ 2 ส่วน คือ ต้นทุนคงที่และต้นทุนแปรผัน

การวิเคราะห์ต้นทุนในระยะสั้นประกอบด้วยต้นทุน 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นต้นทุนคงที่ (ค่าใช้จ่ายคงที่) และต้นทุนแปรผัน(ค่าใช้จ่ายแปรผัน) โดยวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร ของการประกอบธุรกิจ ซึ่งการวิเคราะห์ต้นทุนสามารถทำได้ทั้งในเชิงคณิตศาสตร์ และกราฟ ดังนี้

1. วิธีกราฟ โดยกำหนดให้แกนตั้ง(แกน y) แสดงจำนวนเงิน และแกนนอน(แกน x) แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่ทัวร์ป่า สร้างเส้นต้นทุนคงที่(FC) เส้นต้นทุนแปรผัน (VC) เส้นต้นทุนรวม (TC)

2. วิธีใช้สมการ คือ $TC = TFC + TVC$

โดยที่ $TC =$ ต้นทุนรวม

$TFC =$ ต้นทุนคงที่รวมทั้งหมด

$TVC =$ ต้นทุนแปรผันเฉลี่ย

จากสมการข้างต้น จะสามารถหาด้านทุนเฉลี่ยต่อหน่วยได้ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ATC} &= \text{AFC} + \text{AVC} \\ \text{ซึ่ง } \text{ATC} &= \text{TC} / \text{Q} \\ \text{AFC} &= \text{TFC} / \text{Q} \\ \text{AVC} &= \text{TVC} / \text{Q} \end{aligned}$$

2.1.2 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และต้นทุนการผลิตเพื่อหาจุดที่เหมาะสมในการผลิต การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนสามารถทำได้ทั้งในเชิงคณิตศาสตร์(สมการ) และกราฟ ดังนี้

สมการ จากความหมายของคำว่า “กำไร” ได้สมการ คือ

$$\text{กำไร} = \text{ยอดขาย} - \text{ต้นทุนรวม}$$

$$\pi = \text{TR} - \text{TC}$$

$$\text{จุดคุ้มทุน } \pi = 0$$

$$\therefore \text{TR} - \text{TC} = 0$$

$$\text{จาก } \text{TR} = \text{P} \times \text{Q}$$

$$\text{TC} = \text{TFC} + (\text{AVC} \times \text{Q})$$

$$\therefore \text{P} \times \text{Q} = \text{TFC} + (\text{AVC} \times \text{Q})$$

$$(\text{P} - \text{AVC}) = \text{TFC} / \text{Q}$$

$$\text{ปริมาณนักท่องเที่ยว } \text{ณ จุดคุ้มทุน} = \text{TFC} / (\text{P} - \text{AVC})$$

$$\text{โดยที่ } \text{TR} = \text{รายได้ค่าทัวร์ที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว}$$

$$\text{TC} = \text{ต้นทุนรวม}$$

$$\text{P} = \text{ราคาค่าทัวร์ในแต่ละโปรแกรม / คน}$$

$$\text{Q} = \text{จำนวนนักท่องเที่ยวที่ซื้อทัวร์}$$

$$\text{TFC} = \text{ต้นทุนคงที่รวมทั้งหมด}$$

$$\text{AVC} = \text{ต้นทุนแปรผันเฉลี่ย / คน}$$

กราฟ โดยกำหนดให้แกนตั้ง(แกนy) แสดงจำนวนเงินและแกนนอน(แกนx) แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวทัวร์ป่า สร้างเส้นต้นทุนคงที่(FC) เส้นต้นทุนแปรผัน (VC) เส้นต้นทุนรวม (TC) และเส้นแสดงรายรับจากค่าทัวร์ที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว (TR) จุดที่เส้น TC ตัดกับเส้น TR คือจุดคุ้มทุน (Break-even Point)

กำไรส่วนเกินต่อหน่วย “กำไรส่วนเกิน” (Marginal Profit) คือ ส่วนของรายได้ที่สูงกว่าต้นทุนแปรผัน และกำไรส่วนเกินที่จะใช้สำหรับคำนวณหาจุดคุ้มทุน จะต้องเป็นกำไรส่วนเกินต่อหน่วย ซึ่งหมายถึงกำไรส่วนเกินที่ได้รับจากการซื้อทัวร์ของนักท่องเที่ยว

$$\text{จุดคุ้มทุนที่เป็นจำนวนหน่วย} = \text{ต้นทุนคงที่} / (\text{กำไรส่วนเกินต่อหน่วย})$$

$$\text{จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน} = FC / (P - AVC)$$

2.2 วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่องต้นทุนในการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษาแม่สอดการท่องเที่ยว เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงประจักษ์ที่ต้องการศึกษาลักษณะการลงทุน การจัดการ และวิเคราะห์ต้นทุนในการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเดินป่า โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

2.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้อาศัยข้อมูลในการศึกษา 2 ประเภท คือ

2.2.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย

- ก. ข้อมูลเอกสารต่างๆ จากผู้ประกอบการเกี่ยวกับการลงทุน การดำเนินธุรกิจและลักษณะทางภูมิศาสตร์ของอำเภอแม่แจ่ม
- ข. ข้อมูลทางการเงินที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการประกอบธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนที่มองเห็น (Explicit Costs) หรือที่เรียกว่าต้นทุนทางบัญชี ซึ่งประกอบด้วย ต้นทุนแรกเริ่ม ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร และต้นทุนที่มองไม่เห็น (Implicit Costs) ซึ่งประกอบด้วยที่เป็นต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Costs) ของเจ้าของผู้ประกอบการและจากดอกเบี้ยของเงินลงทุนแรกเริ่ม รวมถึงต้นทุนภายนอก อันเกิดจากผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่า

ต้นทุนคงที่ แรกเริ่ม ได้แก่

- ค่าพาหนะเรือยางและอุปกรณ์ช่วยความปลอดภัย
- ค่าใช้จ่ายในการสำรวจเส้นทางในระยะแรกเริ่ม
- ค่าดำเนินงานแรกเริ่มตั้งกิจการ

ต้นทุนคงที่รายเดือน ได้แก่

- ค่าจ้างพนักงานในสำนักงาน
- ค่าเช่าสำนักงาน
- ค่าอุปกรณ์และเครื่องใช้สำนักงาน

ค่าใช้จ่ายแปรผัน ได้แก่

- ค่าจ้างมีคฤเทศก์
- ค่าอาหารและเครื่องคั้ม
- ค่าพาหนะเดินทาง
- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

แหล่งที่มาของข้อมูลบัญชีภูมิได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเดินป่า คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตำรวจท่องเที่ยวเชียงใหม่ ชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยวทัวร์ป่า และจากเอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่

2.2.1.2. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเดินป่า บริษัทแม่สอดการท่องเที่ยว สาขาเชียงใหม่

2.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลบัญชีภูมิและปฐมภูมิที่ได้มา ในการวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนาแจกแจงรายละเอียดขั้นตอนในการ เตรียมการ การดำเนินงานและวิธีการลงทุน
2. วิเคราะห์การเงินของธุรกิจนำเที่ยวเดินป่าในลำน้ำแม่แจ่ม ของแม่สอดการท่องเที่ยว จากโปรแกรมแบบ 1 วันและโปรแกรมแบบ 2 วัน 1 คืน โดยหาต้นทุนต่างๆ ได้แก่
  - 2.1 ต้นทุนที่มองเห็น (Explicit Costs) หรือที่เรียกว่าต้นทุนทางบัญชี ซึ่งประกอบด้วย ต้นทุนแรกเริ่ม ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร
  - 2.2 ต้นทุนที่มองไม่เห็น (Implicit Costs) มีส่วนที่เป็นต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Costs) ทั้งที่มาจากเจ้าของผู้ประกอบการและจากดอกเบี้ยของเงินลงทุนแรกเริ่ม และต้นทุนภายนอก อันเกิดจากผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่า
  - 2.3 คำนวณต้นทุนเฉลี่ยของโปรแกรมนำเที่ยวแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน ของแม่สอดการท่องเที่ยว
  - 2.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนเฉลี่ยของโปรแกรมนำเที่ยวแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่าเรื่องต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ของการทำธุรกิจท่องเที่ยวเดินป่ายังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวิจัยไว้เลย จะมีเพียงงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบของธุรกิจท่องเที่ยวทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเดินป่า ซึ่งมีดังนี้

ปฐิติ อากมานนท์ มอนซอน และคณะ (2534) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่า ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ตาก เพชรบูรณ์ นครราชสีมา ปราจีนบุรี นครนายก กาญจนบุรี และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าการท่องเที่ยวเดินป่าส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ พื้นที่ที่ได้รับความนิยมเป็นจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย และมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้นทุกปีทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ชอบความสวยงามของธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่นและการผจญภัย ประโยชน์ที่สำคัญของการท่องเที่ยวเดินป่า คือการที่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพและมีรายได้ แต่ก็มีผลเสียทางด้านกายภาพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม คือการเกิดความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม เพราะมีการแสวงหาเส้นทางเดินป่าใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องโดยไม่มีระบบการควบคุมที่ดี อีกทั้งการบริหารจัดการการเดินป่าที่มีได้มุ่งเน้นการอนุรักษ์แต่มุ่งเน้นการค้ามากกว่า ส่วนปัญหาอื่นๆ พบว่าขาดนโยบายระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับชาติ งบประมาณ กำลังคน ข้อมูลทางสถิติและการประสานงานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเดินป่า ผู้ประกอบการกิจการท่องเที่ยวเดินป่ามีการแข่งขันกันมากเป็นผลให้คุณภาพของการบริการต่ำ ขาดความรู้เกี่ยวกับนิเวศการท่องเที่ยว พฤติกรรมที่ไม่ดีของนักท่องเที่ยวที่มีความตระหนักรู้ และไม่รู้จักรักษาทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสม

สุวิทย์ นามแสง (2536) วิจัยผลกระทบและปัญหาที่เกิด จากทัวร์ป่ากับบริบท และเงื่อนไขทางสังคม เฉพาะกรณีศึกษาเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พบว่าก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจการกระจายรายได้สู่ชาวบ้านที่ยากจน มีแนวโน้มกระจุกตัว รายได้ที่เกิดจากการบริการจะตกอยู่กับคนบางกลุ่ม การทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

พตท.พิเชฐ ทิมลศรี (2536) วิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่า : ศึกษาเฉพาะกรณีของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการท่องเที่ยวเดินป่าในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวโน้มขยายตัวทุกปี เนื่องจากได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ชอบความสวยงามของธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่นและการผจญภัย การสำรวจปริมาณนักท่องเที่ยวเดินป่าจากกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว พบว่าเป็นชาวต่างประเทศร้อยละ 90 เป็นชาวไทย ร้อยละ 10 ในจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นชายและหญิงอย่างละเท่าๆ กัน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นชายร้อยละ 80 และเป็นหญิงร้อยละ 20 และบริษัทที่ประกอบกิจการท่องเที่ยวเดินป่าในอำเภอแม่แจ่ม เป็นบริษัทของคนไทยไม่มีชาวต่างประเทศเป็นหุ้นส่วนและ

ไม่มีบริษัทจากต่างประเทศส่งนักท่องเที่ยวเดินป่าให้กับเจ้าของกิจการแต่อย่างไร ส่วนผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่าในความคิดเห็นของผู้ประกอบการ คือ

- ด้านวัฒนธรรม ผลดีคือ ได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน มีความกล้าในการแสดงออกมากขึ้นมีการรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ผลเสียคือ อาจมีการลอกเลียนในสิ่งที่ไม่ดีจากชาวต่างประเทศ วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเขาจะแปรเปลี่ยนและหายไปในที่สุด

- ด้านเศรษฐกิจ มีความเห็นว่าสามารถทำรายได้ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องเป็นอันมาก และเป็นการกระจายรายได้สู่ชนบท ชาวบ้านหรือชาวเขามีรายได้เพิ่มขึ้น มีผลเสียคือ อาจทำให้มีการใช้ยาฆ่าฟันเพื่อแย่งมากขึ้นและมีการใช้ยาในเรื่องยาเสพติดด้วย

- ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม มีผู้ประกอบการเพียงร้อยละ 50 เท่านั้นที่ตระหนักถึงผลเสียที่ทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ และเห็นด้วยกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้คงสภาพที่สมบูรณ์ จะช่วยในการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเดินป่าขยายตัวในอนาคตและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น